ХР. П. КОНСТАНТИНОВЪ

МАРОНСКАТА БИТКА
ВЪ 1878 ГОД.

(Материалъ по новата история на Родопитѣ)

ИЗДАВА
Хаджи Дим. Стоиловъ.

10

Цѣна 20 стотинки.

ВАРНА
Печатница Л. Нитче
1889.

ПРИГОТВЕНИ СѪ ЗА ПЕЧАТАНИЕ:

1) **Непокорнитѣ села въ Родопскитѣ планини.** (Обективно разглеждание тоя въпросъ за врѣме отъ 1876 до 1886 год. книга III. 1884—1886.

2) **Мохамеданско Родопско възстание** прѣзъ врѣмето на русската окупация въ 1878 год.

3) **Рѣчи и наздравици,** исказани на 6 и 8 Априлъ 1885 год. при угощенията по случай хилядогодишнината на Кирила и Методия въ София. (Стенографически бѣлѣжки.)

5) **Обвинителната рѣчь и защитата** по дѣлото на сърбина (офицеръ на българска служба) подпоручикъ Бацета, уловенъ въ бѣгство.

6) **Изъ Родопитѣ.** Описание на Ахѫ-Челеби, едно българско краище въ срѣднитѣ Родопи.

7) **Изъ Родопитѣ.** Краището Чепино.

8) **Изъ Родопитѣ.** Материяли въ проза и поезия, за изучвание Родопското нарѣчие.

9) Десетгодишнината на българската стенография 1879—1889.

ХР. П. КОНСТАНТИНОВЪ

МАРОНСКАТА БИТКА
ВЪ 1878 ГОД.

(Материалъ по новата история на Родопитѣ)

ИЗДАВА
Хаджи Дим. Стоиловъ.

Цѣна 20 стотинки.

ВАРНА
Печатница Л. Нитче
1889.

На югоистокъ отъ градъ Гюмюржина, подъ политѣ на едно отъ най-южнитѣ Родопини бърда, въ подножието на бърдчинката *Френкъ-Бунаръ*, близо до бѣломорския брѣгъ, разложенъ е приморския градецъ Марония. Градецътъ лѣжи въ една малка котловинка, заградена съ ниски могили, само къмъ морето има единъ проходъ, по който тече единъ притокъ отъ градеца и се втича малко по-долу въ рѣката *Дермень-Дере*. Тоя градецъ има своя стара история отъ врѣмето на Родопския войвода Момчила; има и свое старинско значение, като сѣдалище на управители и владици. Гюмюрджюнскитѣ владици и до днесъ носетъ титлата «Агисъ Марописъ».

Сега Марония има до 800 кѫщи, съ 5,000 до 6,000 жители отъ грьцка народность. Кѫщитѣ сѫ много на често скупясани, по-много сѫ двукатни и трикатни. Климатътъ е добръ, почти италиански, населението е много здраво, водата за пиенне е планинска. Кѫдѣ долния край на градеца има единъ мейданлѫкъ обграденъ съ дюкяни и на срѣдата му стърчатъ 5—6 стьлбати чипаре и двѣ чешми съ планинска вода студена. Всѣка сѫбота, околнитѣ села се събиратъ на пазарь, да продаватъ земнитѣ си произвѣдения, а да си купуватъ нѣкои потрѣбности, каквито немогѫтъ сами да си произвождатъ.

Никакъвъ коларски пѫть нѣма отъ градеца за нѣкадѣ, та затова населението отъ градеца и околнитѣ села, свързани съ него по поминъчни причини, работятъ съ коние, мулета и магарета. При тоя кратичакъ очьркъ па градеца,

окржженъ само съ български села, не ще да е излишно да споменж, че като центръ на едно приморско краище, осъмъ пжтища излизатъ отъ него. Тѣзи пжтища сж: 1) за Гюмурджуне; 2) за пристанището Кара-агачъ, за Енидже и Скеча; 3) за Маронското малко пристанище, което лѣжи единъ часъ на югъ отъ градеца; 4) за гората Св. Георги; 5) за Макри и за Деде-агачъ; 6) за селото Ташлжкъ и ближнитѣ около него села; 7) за Софуларъ; и 8) за селата: Кара-курджалж, Кара-агачъ-кьой, Чаджрли и др.

Романтически изглѣдъ има гората Св. Георги; тя лѣжи на юго-истокъ отъ Мароня и отъ сичкитѣ ѝ страни стърчатъ сиви стръмни канари. Само по една страна може человѣкъ да възлезе на нея. Тукъ тамъ по каменоцитѣ се зеленѣятъ дафинови и кестенови дървета, а на южнитѣ ѝ поли изобилуватъ благословени маслинени дървета. На найвисокия връхъ се бѣлѣе параклисъ на Святему Георги името. До параклиса има кладенецъ съ студена вода, има и една дълбока зжндана, останала тамъ отъ незапомнено врѣме. Отъ далекъ, гората Св. Георги има изгледъ на облакъ или мжгла. Въ каменливата тая гора, освѣнъ хвъркати птици, друго нищо не може да обитава.

½ часъ къмъ юго истокъ отъ градеца Мароня, е мѣстото на стария градъ съ сжщото име. Тамъ има развалини отъ крѣпости, по между които се намира една стара черква на име на Св. Хараламбия.

Въ околноститѣ на Мароня сж разложени българскитѣ села: Кушланлж, Хаджиларъ, Денизляръ, Чаджрлж, Кара-агачъ, Кара-курджалж и Совуларъ, и турскитѣ: Ярджмлж, Муратлж, Салманлж, и Ташлжкъ.

Българитѣ въ околностьта на Мароня се намиратъ въ голѣма простотия. Само въ едно отъ споменжтитѣ села, а именно въ Кара-агачъ, прѣди Руско-Турската война, българский язикъ е билъ въведенъ въ училището и славянский въ черквата. Ала и това е било приврѣменно.

Градеца Мароня нѣма за сега, освѣнъ търговска важность. За гърцитѣ е важенъ като старовръмско владишко сѣдалище; за турцитѣ, прѣди войната той е билъ извѣстенъ по това, че на 11-й Май 1876 год., когато въ севѣрнитѣ Родопини бърда и Срѣдна-гора, възстанието едвамъ било потушено, Петко Войвода извлѣче изъ градеца Мароня гръкътъ Калънъ Тома и го завлѣче въ околнитѣ гори, гдѣто го и осжди на смърть, зарадъ неговото прѣдателско повѣдение [1]). За новата история на Родопитѣ тоя градецъ не е безъ значение. Въ смутното врѣме за турцитѣ, слѣдъ поражението на турскитѣ войски при Пловдивъ, Мароня и околностьта му, е била завладѣна отъ извѣстния на читателитѣ ни Петко Войвода. [2]) Въ тая си книжка, ние даваме едно по-подробно описание за завладяванието и изоставянието на гр. Мороня, отъ рѣчения войвода, къмъ края на 1877 и началото на 1878 год,

Когато Русситѣ още се бияха съ турцитѣ по Староплaнинскитѣ проходи; когато турцитѣ прѣзъ роковия Декемврий 1878 год. са караха отъ властитѣ къмъ театра на войната и прибѣломорската равнина почти бѣ испразднена отъ мжжкото население, Петко Войвода съ една чета българе изъ приморската равнина и южнитѣ родопски ребра, завзе градеца Мароня и се прогласи за неговъ управитель. Той е ималъ дързостьта да направи това, понеже е мислилъ, че слѣдъ като турцитѣ единъ етмеше кадаръ сж били испроводени къмъ Пловдивъ, Одринъ и Деде-агачъ, настаналъ билъ края на турското царство. Като почнали да пристигатъ въ Гюмюрджюне бѣжанци, мжжие жени и дѣтца въ началото на Януарий, Петко Войвода се е увѣрилъ, че не е билъ излъганъ въ прѣдположенията си и распрострялъ властьта и сждбата си и въ околнитѣ бъл-

[1]) Гл. Петко Войвода. Стр. 26.

[2]) Непокорнитѣ села въ Родопскитѣ планини. Кн. I. 19. Петко Войвода. стр. 27. Потретъ на гръцкото фенерско духовенство и коварнитѣ му дѣла противъ българитѣ въ Родопитѣ. стр. 177.

гарски и гръцки села, така щото, основалъ едно малко царствиче. Когато турскитѣ войски слѣдъ Кара-агачката (при Пловдивъ) битка се разбѣгаха възъ Родопитѣ съ направление къмъ бѣломорското прибрѣжие, едно малко отдѣление съ троица офицери и едно знаме, попаднѫли въ границитѣ на неговото затънтено царствиче, а именно въ селото Ташлѫкъ, гдѣто били заробени и послѣ пропуснати прѣзъ море. Петко Войвода чакалъ русситѣ, за да имъ стори теслимъ и неговото царствиче; ала неможалъ да ги дочака. Русскитѣ казаци влѣзоха въ Гюмюрджуне на 25 Януарий, нъ защото тоя отрядъ бѣше се скиталъ доста врѣме низъ вътрѣшностьта на Родопитѣ и влѣзе въ Гюмюрджуне една седмица слѣдъ прѣмирието, споредъ което Гюмюрджуне оставаше вънъ отъ демиркационната линия, казацитѣ подъ прѣдводителството на Генерала Чернозубова напуснаха града на 27 Януарий и се оттеглиха прѣзъ Родопитѣ къмъ Одринъ. По тая причина. Петко си остана господаръ надъ Мароня и околностьта му.

На 10 Февруарий, Петко Войвода свикалъ християнското население отъ околнитѣ села, за да се съберѫтъ на зборъ и заедно съ Маронскитѣ граждане да отпразднуватъ праздника Св. Харалампий. Молебствието се̂ извършило въ горѣспоменѫтата черква, при развалинитѣ на стария градъ, до самото прибрѣжие. Службата се отслужила отъ Архиерейския намѣстникъ Попъ Филипа. Такава тържественна служба може би не се е отслужвала надъ Маронскитѣ развалини никога. На края на службата, Попъ Филипъ, ако и родомъ гръкъ, освѣтилъ е знамето на новитѣ владѣтели. Немислимо бѣше въ онова врѣме, че русситѣ ще се върнатъ назадъ и че турцитѣ ще могѫтъ изново да въдворятъ властьта си отсамъ бѣло море. Прѣзъ деня, хора́ сѫ играни, пѣсни сѫ пѣяни, свирки сѫ свирени и пушки сѫ гѫрмели дори до вечерьта, когато населението отъ околнитѣ села се разотишло.

Нѣколко дена подирь тоя зборъ, Гюмюрджунския Владика повиква съ измама Попъ Филипа въ Гюмюржуне, навиква му се, за гдѣто билъ служилъ на збора и го аргосалъ, за гдѣто освѣщавалъ нѣкакво си знаме. Слѣдъ нѣколко врѣме, и то слѣдъ като достигнали до владиката нѣколко заплашителни писма, попьтъ билъ освободенъ и се завьрналъ въ Мароня. Турскитѣ власти въ Гюмюрджуне до толкова бѣха разнебитени, по причина че областния градъ Одринъ се владѣяше отъ русситѣ, а съ окржжния градъ Гелиболъ, сношенията по сухо бѣха прѣкжснати, щото незнаеха какво да правятъ.

Споредъ Св. Стефанский договоръ, границата на Българското Княжество бѣше начертана доста далечь отъ Мароня. Мѣстата, които владѣялъ Петко, оставаха три деня ходъ вънъ отъ границитѣ на България. Въ това врѣме по Родопскитѣ планини владѣяше пълно безначалие. Имаше тукъ тамѣ малки отдѣлни царства, български, турски и смѣсени. Нъ щомъ станж извѣстенъ Св. Стефанский Договоръ, отъ Цариградъ се дадоха заповѣди на турскитѣ власти въ Солунъ, Драма, Скече и Гюмюрджуне, да даватъ съдѣйствието си на испроводений отъ Цариградъ англичанинъ Сенклера, при привземанието на малкитѣ християнски царствичета и при организиранието на едно мохамеданско въстание въ Родопитѣ, което да се распространява и отъ самъ демаркационната линия. Кждѣ срѣдата а Февруарий, Сенклеръ съ единъ воененъ щабъ, състоящъ се повече отъ Маджаре и Поляци, пристигнжлъ въ Гюмюрджуне. Тѣзи хора на драго сърдце бѣха приели прѣдложението иа турския комитетъ въ Цариградъ, да дойджтъ въ Родопитѣ и организиратъ възстание прѣдъ очитѣ на рускитѣ окупационни власти, като си мисляха, че ще извършжтъ Богъ знае кавви чудеса и ще измиятъ срамътъ си, за гдѣ то бѣха бѣгали като зайци възъ Родопскитѣ височини, когато два лѣтущи русски отряда посрѣдъ зима кръстоваха

Родопитѣ и гоняха распилянитѣ Сюлеманъ-Пашови полчища.

Дохождането на Сенклера въ Гюмюржуне бѣ послѣдвано съ пристигание по море нахрани и военни припаси и съ съсрѣдоточване въ Гюмюрджуне на една часть отъ распилянитѣ турски войски, що се бѣха събрали при Бумбая, Кара-агачь и Скеча. Сенклеръ искаше по-напрѣдъ да очисти прибрѣжнитѣ мѣстности отъ българскитѣ чети, които ги владѣяха и послѣ да се започне о работа въ вжтрешностьта на Родопитѣ. Зарадъ това, часть отъ пристигналитѣ въ Гюмюрджуне войски, се испроводили къмъ бърдото Чубанъ-дагъ, което се протака между Деде-агачката и Гюмюрджунската равнина и въ което сж разложени българскитѣ села: Чубанъ-кьой, Калайджи-дере, Кърка, Казжлъ-агачь и Сачанлж; другата часть се задържала въ Гюмюрджуне, за да занеме Мароня и околностьта й, нъ понеже веднага не потеглила тая часть къмъ Мароня, Петко испроводилъ часть отъ четата си, къмъ българскитѣ села въ Чобанъ-дагъ.

На 2-й Мартъ била дадена заповѣдъ за занемание Мароня отъ редовни войски и ако тѣ не могжтъ да направятъ това, да имъ се дадатъ въ помощъ и баши-бозуци. Прѣдварителнитѣ приготовления се вършили много тайно. Дажѣ на грьцкия владика не бѣ казано, догдѣто той не се закълналъ, въпрѣки вѣрския законъ, който му запрѣщава подобно нѣщо. Като му извѣстили работата, а сжщо и заповѣдьта, че и той е длъженъ да съдѣйствува, по който и да е начинъ, за занемание Мароня, Владиката се съгласилъ и имъ прѣдложилъ услугитѣ си чрѣзъ шпионство. Когато ставало съвѣщание, за да се заеме края съ по-малко кръвопролитие и се исказало мнѣние отъ началника на турскитѣ войски въ Гюмюрджуне Хасанъ-паша, да се испроводялъ единъ человѣкъ на мѣстото и види положението, на нарицанитѣ вече комити, владиката казалъ че ималъ на ржката си человѣкъ, родомъ цинцаринъ отъ

гр. Мароня, на име Ташу Георгювъ, който да може сполучливо да разгледа работитѣ и да донесе извѣстие на турскитѣ военачалници Хасанъ-паша и Ехя-паша. Цинцаринътъ билъ повиканъ, нъ той се отказалъ да извърши тая работа, защото мислилъ, че Петко и четата му работятъ по заповѣдъ отъ русския царь и че ако излѣзе побѣдитель, той, Ташу трѣба да бѣга въ Анадолъ барабаръ съ турцитѣ.

Войската се приготвила за походъ и баши-бозуцитѣ били въоружени, безъ да знаятъ кждѣ ще ги пращатъ. По напредъ имъ казали, че сж свикани да вардятъ реда и тишината въ Гюмюрджуня, тъй като тритѣ табура войска не била достатъчна. Обаче, на 7-й Мартъ, войскитѣ и башибозуцитѣ биле събрани на едно мѣсто вънъ отъ града и пашата имъ казалъ, че понеже Моронскитѣ комити се готвили да прѣвзематъ и Гюмюрджуне, имало заповѣдь отъ Султанътъ, да се прѣвземе Мароня. Слѣдъ това, двамата паши повѣли войскитѣ и баши-бозуцитѣ къмъ Мароня. Посрѣдъ нощь вървѣли и до сутреньта обсадили градецътъ. На сутреньта гражданетѣ и властвующитѣ, се видѣли че градеца е опасанъ изъ далечь съ воененъ синджиръ и че тукъ тамъ по баирищата се растърчали турски конни войници. Петко още спалъ и Комню Стояновъ, дежурния по караула въ града, и Стайко Киряковъ (братъ Петковъ) рано по зори го събудили за да му рапортиратъ, че всичко е благополучно, само че цѣлия градъ е заобиколенъ отъ всѣкждѣ съ турски войници и баши-бозуци, ако и издалечко. Петко Войвода излѣзлъ отъ *конака* [1]) си и забиколилъ крайщата на града, за да види расположението на турската сила, която била заела много добри мѣста и за нападение и за отбрана. Отъ къмъ южната и източната стра-

Тая дума тукъ има тройно значение: 1) голѣма големска кжща; 2) врѣменна квартира на нѣкой проходящъ пжтникъ; 3) кжща въ която се помѣщава управление.

на, турцитѣ били се закрѣпили задъ високитѣ градински зидове; отъ къмъ севѣрната — по планинскитѣ каменоци; отъ къмъ севѣрозападната по нискитѣ хармане, гдѣто мѣжду солдатитѣ и баши-бозуцитѣ, миткалъ на горѣ на долу и спомен..ния по-горѣ владиковъ услужникъ Ташю Георгювъ.

Било 8-й Мартъ. Както никога, сутреньта студенъ вѣтръ духалъ и ситенъ снежецъ билъ побѣлилъ околнитѣ бърдчини. Всичко въ града било мирно и тихо. Петко събралъ дружината си на едно мѣсто. Сѫщоврѣменно далъ заповѣдъ да зацънкатъ черковната камбана, за да се събуди населението. Втора заповѣдь била расгласена, да не излиза никой отъ кѫщата си, само въоруженитѣ и способнитѣ да носятъ орѫжие, да се съберѫтъ при него.

Въ щабътъ на турския походъ личали: Гюмюрджунския каймакаминъ, Гюмюрджунския владика и други нѣкои турски чиновници и грьцки голѣмци. Като се събрала Петковата дружина, той я повелъ къмъ източния пѫть, гдѣто турцитѣ били уловили българинътъ Милуша Ивановягъ отъ с. Чубанъ-кьой и единъ гръкъ отъ Мароня. Дадена била заповѣдъ да се отвори огънь противъ турцитѣ; испукали нѣколко платона и турцетѣ шашардисани испуснѫли изъ рьцетѣ си двамата робе; нъ стрѣлбата се започнѫла и отъ тѣхна страна и то не само отъ единъ, а отъ всичкитѣ краища. Страхъ и ужасъ обвладѣлъ цѣлий градъ. Исплашенитѣ мѫжие, жени и дѣтца, испозатворени по кѫщята, незнаяли що се върши изъ града. Плачь и писъкъ се носялъ изъ кѫщитѣ. При първото сбиванье, двама българе били ранени. Петковата дружина се оттеглила. Заповѣдано било на гражданетѣ, да стрѣлятъ и отъ кѫщнитѣ прозорци кѫдѣто видятъ турчинъ. Дружината била раздѣлена на 4 дѣла и била распроводена къмъ 4-тѣ входни точки на града, гдѣто били расположени и закрѣпени турцитѣ. Самъ Петко съ около 25 души изново се отправилъ

къмъ Гюмюрджунский пжть и направи още една битка, която се продължавала два часа и въ която паднали мъртви и ранени и отъ двѣтѣ страни. Отъ Петковата дружина паднали убити Компю Стояновъ и Вангель . . . . . гърче отъ Мала-Азия; имало и двама ранени. Този пжть турцитѣ се уплашили, прѣстанжли да гърмятъ и се пооттеглили малко нѣщо. Петко войвода се въсползувалъ отъ благоврѣмието, оставилъ нѣколко души да гърмятъ по-редко къмъ турцитѣ и да ги залъгватъ, а той съ другитѣ се отправилъ къмъ другия край на града, къмъ бърдото *Френкъ-Бунаржъ*. Тамъ заедно съ другата часть отъ дружината усилили огъня противъ турцитѣ, убили нѣколко войника, повалили единъ юзбашия отъ коня му, и ранили мнозина войници и башибозуци. Тая усилена борба, даде поводъ турцемтѣмъ да мислятъ, че комититѣ сж много, и че, имало и русси между тѣхъ, заради това, тѣ и тукъ спрѣли огъня и се пооттеглили малко назадъ. Тогава Петко се отправилъ къмъ източната страна, къмъ Деде-Агачкия пжть; нъ понеже турцитѣ и отъ тукъ се били оттеглили назадъ, никаква битка нестанжла. Обаче, турцитѣ се укрѣпявали по всичкитѣ точки. Храни и припаси имъ идѣли отъ Гюмюрджуня.

Петко пакъ разрѣдилъ дружината си по 4-тѣ входни точки, и постоянно забикалялъ, заедно съ двамина свои другаре, всичкитѣ части. По пладнѣ, турцитѣ започнжли да гърмятъ. Комититѣ имъ отговорили отъ всичкитѣ страни на града. Градътъ се задимилъ отъ пушькъ. Турцитѣ стрѣляли, къмъ кждѣто прѣдполагали, че имало жива диха; стъклата по прозорцитѣ и керемидитѣ падъ покривитѣ били испотрошени. Около десетина жени и дѣтца били ранени и убити. Битката се продължила до 10 часа по турски.

Въ това врѣме единъ Маронецъ гимиджия се приближавалъ да излѣзе на сухо. Турцитѣ го уловили и го проводили да влѣзе тайно въ града и да каже на първенцитѣ

пакъ тайно, да отидѫтъ нѣколко души при щабътъ, гдѣто билъ и владиката, за да имъ се кажало нѣщо. Гимиджията влѣзлъ съ бѣлъ байрякъ въ града, и защото никой отъ четитѣ не го съзрѣлъ, свилъ бѣлата кърпа щомъ влѣзлъ прѣзъ една градина и бързо бързо отишьлъ въ кѫщата на иконома Попъ Филипа, комуто и прѣдалъ освѣнъ устната порѫчка, нъ и едно саморѫчно писмо отъ грьцкия владика. Попътъ събралъ нѣколцина отъ първенцитѣ и имъ прочелъ владиковото писмо съ приблизително слѣдующето съдьржание: Чада мои, тука сѫ законнитѣ войски на нашия баща Султанътъ; тука сѫ еди-кои си паши, тука е и каймакамътъ, тука съмъ и азъ. Трѣбва да се прѣдадете на войската, защото инъкъ, щомъ пристигнѫтъ 150-тѣ топа отъ Гюмюрджуня, градътъ ви заедно съ васъ ще стане на прахъ и пепелъ. Голѣмцитѣ проводили извѣстие, че тѣ сѫ покорни раи на Султанътъ нъ. че Петко Войвода отъ прѣди нѣколко мѣсеца ги владѣялъ; че тѣ сѫ готови да се прѣдадѫтъ на царската войска. Въ писмото си до владиката, Попъ Филипъ писалъ още, че числото на комититѣ небило по-голѣмо отъ 30—40 души, безъ послѣдователитѣ имъ гърци отъ Мароня, които щѣли да се отдѣлятъ отъ Петковата дружина, щомъ турската войска направи наступление.

Слѣдъ испращанието на гимиджията къмъ турския щабъ, първенцитѣ отъ града, разнели извѣстие на градското население за предаванието на турскитѣ войски.

Камбанитѣ загърмѣли изново. Гражданетѣ започнали да се събиратъ на мейданлѫка, гдѣто всѣка сѫбота става пазарь и първенцитѣ прѣдлагали разни начини за прѣдаванието. Повечето граждане били съгласни, да си зематъ кой каквото може да носи и да си изведѫтъ дѣцата вънъ отъ града. Петко Вайвода ги убѣждавалъ да си стоятъ всѣки въ кѫщата си. Послушали го само нѣколко домочадия и отърванитѣ отъ турски рѫце 28 роби и всички се събрали

въ кжщата на Кирякъ Панайтовъ а другитѣ всички се опжтили къмъ югозападъ. Тогава се усѣтило движение между турцитѣ. Тѣ се отправили веднага къмъ точката, отъ гдѣто гражданетѣ излазяли вънъ отъ града, смѣсили се съ мжжетѣ и дѣцата, повърнали бѣгающѣто отъ града население и нахлули на вжтрѣ въ града. Петко войвода се прибралъ съ дружината си въ сжщата кжща, гдѣто се били събрали гражданитѣ, които невъсприели да напуснжтъ преди малко градътъ. Тая кжща веднага била обкружена отъ войници и баши-бозуци и виковетѣ «теслимъ олъ» «теслимъ олъ» бучаха изъ манафскитѣ гърла. Отъ вжтрѣ нищо не се отговаря. Като почнали турцитѣ да трошатъ едната врата съ брадва, затворенитѣ вжтрѣ гражданье и 28 освободени робе мжже жени и дѣца — повечето изъ Чирпанско и Старо Загорско — се исплашили и искали да излѣзжтъ вънка. Това обаче не имъ било позволено. Та и онѣзи, които прѣди малко напуснжли града, не се ощастливили до колкото се надѣяли. Щомъ нахлули турцитѣ въ града изново отстранили на половинъ часъ вънъ отъ града всичкитѣ прѣдадени жители и започнали да пленятъ по кжщята редомъ.

Вратата не могли да строшатъ, защото отъ вжтрѣ се хвърляха пушки. Поискали турцитѣ прѣзъ керемидитѣ да се провржтъ нъ и тъй не сполучили. Най-сетнѣ, кждѣ смрачаванье турцетѣ могли да подпалятъ кжщата съ гасъ и тя пламнала. Тогава на затворенитѣ вжтрѣ неоставало друго освѣнъ да пробиятъ задния зидъ на кжщата и да се скриятъ въ една съсѣдна праздна кжща, до гдѣто турскитѣ военоначалничи като си мислили, че огньтъ е завършилъ всичко, пирували въ кжщата на цинцарина Таша Георгювъ. Въ съсѣдната кжща имало зимници, тамъ П. В. настанилъ да се скриятъ гражданьетѣ и освободенитѣ робье, та на другия день да излѣзжтъ и се прѣдаджтъ, като кажжтъ, че сж се били скрили въ нея кжща отъ два дена

напрѣдъ, а пъкъ той съ дружината си, щомъ гжсти облаци затъмнили блѣдната нощна видѣлина, нападналъ нощната стража къмъ града и съ отворени саби я подплашили, та си отворили пжть за къмъ гората. Дружината си пробила по сжщия начинъ пжть и прѣзъ втората стража, така щото тя се отървала здрава и читава — съ исключение на убититѣ и раненитѣ прѣзъ деньтъ — и като се искачила на една височина, всичкитѣ изгърмѣли по 5 патрона едно слѣдъ друго. Турската бурия засвирила на тревога. Подиръ малко замълчала. Петко и дружината му сѣднали да си починатъ полвинъ часъ вънъ отъ града, Тамъ тѣ стояли до разсъмнуванье.

Турцитѣ недопуснали на жителитѣ да се върнжтъ вечерьта въ градеца. Тѣхъ ги държели полвинъ часъ вънъ и ги наказвали съ бой. Незабравили да биятъ и много услужливия попъ Филипа, зa гдѣто освѣтилъ на 10 Февруарий комитския байрякъ. Отъ друга страна, владиковитѣ ангели хранители, башибозуцитѣ, опленили 82 кжщи. А пашитѣ и голѣмцитѣ, както се каза и по-горѣ, правили мухабеть и зиафетъ у арнаутъ Таша. Турскитѣ офицери до толкова били запесени отъ хубава ракия и Маронската прочута халва, щото кога изгърмѣли 5—6 платона отъ къмъ гората, помислили си, че непрѣменно трѣбва да е изникнжлъ отъ нѣкждѣ генералъ Чернозубовъ съ своя другаръ Полковника Сухомлинова, който на 25 Януарий съ троица казаци и съ единъ трубачъ влѣзе спокойно въ Гюмюрджуне и прѣзъ прѣпълненитѣ съ войници, баши-бозуци и турци бѣжанци улици, отправи се и влѣзе въ турския конакъ като у дома си, яви се въ съединеното засѣдание на градский и административний съвѣти и съобщи на каймакамътъ че фактатъ за неговото присжтствие въ това мѣсто или неговото появление всрѣдъ съвѣта, значи, занеманието на градътъ отъ русситѣ. Турскитѣ военни началници до толкова се уплашили, щото дали запо-

вѣдъ да се свири за отстжпванье отъ Мароня. И очистили отъ градътъ.

Щомъ се разсъмнало сутрѣньта, Пегко проводилъ съгледатели да видятъ какво движение се съзири въ града. Съгледателитѣ немогли да видятъ нищо Нѣмало никакво движение: приближили града, пакъ нищо не съзирали. Влѣзли въ града и видѣли, че и войската липсувала. Прѣзъ ноща тревогата била за отстжпвание и войската била очистила градътъ. Петъ души отъ Петковата дружина се завтекли къмъ града, влѣзли вътрѣ и изучили какъ стои работата. Турцетѣ били оплепили много кжщи, били много хора и всичкото население отъ града, което имь се предало вчера, спало прѣзъ нощьта вънъ отъ града. Освободенитѣ робе изъ Чирпанско и Старо-Загорзко не били пострадали. Отъ уловенитѣ двама ранени отъ Петковата дружина, единия, Македонецъ, билъ застрѣленъ отъ 20 души на срѣдъ пазаря и послѣ насѣченъ на парчета отъ баши-бозуцитѣ. Имало и до 20 души Марончанье ранени при биткитѣ между турцитѣ и комититѣ. Цѣлъ день 9-й Мартъ, въ градътъ неприпарилъ турчинъ; нъ и възстанницитѣ не напущали новото си становище На 10-й Мартъ войската се върна въ градътъ Гюмюрджуне; и гражданете си са прибраха въ гр. Мароне, а частъ отъвойската бѣ распроводена по околнитѣ села, които влизаха въ границитѣ на Петковото приврѣменно християнско царство. Турцитѣ а особенно башибозуцитѣ, много върлували по селата. По тоя случай много оплаквания се поднесаха на рускитѣ окупационни власти въ Деде-агачь, та дано измолятъ руска помощъ срѣщу баши-бозуцитѣ. Никаква помощъ обаче не получили и никаква помощъ не е била възможна, защото Маронската околность и споредъ прѣмирието отъ 19 Януарий и споредъ Договорътъ отъ 19 Февруарий, оставаше вънъ отъ демаркационната линия.

За Петка войвода неоставаше друго освѣнъ да мине

къмъ окупиранитѣ мѣстности. Той по-напрѣдъ испроводи съ частъ отъ дружината освободенитѣ робе прѣзъ врѣмето когато турцитѣ бѣгаха. Подиръ малко, пристигнаха въ Мароне нѣколцина селени отъ Димотишкитѣ села и го моляха да замине съ дружината си къмъ Димотишко, за да устрои чети противъ Родопскитѣ възстанници, които били започнѫли да правятъ нападки къмъ българскитѣ села близо до окупиранитѣ мѣстности. Въ планината между Мароня и Деде-агачъ, Петко Войвода оставилъ Македонецътъ Наума съ нѣколко души, а той съ дружината се отправилъ къмъ источнитѣ Родопски поли въ Димотишко, гдѣто имá нѣколко сражения съ Сенклеровитѣ възстанници, за които сражения, читателитѣ ще срѣщнѫтъ описание въ друга една книжка.

КРАЙ.

ПЕЧАТАТЪ СЕ:

1) **Отъ Витоша до Родопа.** (България, Румелия и Турция.) Пѫтни бѣлѣжки прѣзъ 1883 год. Въ списанието „Трудъ“ Търново.

2) **Изъ Родопитѣ.** Рупчосъ. Едно българско краище северните расклонения на Родопскитѣ планини. Въ периодическото списание на книжовното Дружество, София.

У съчинителя на тая книжка и въ Книжарницата на ИВ. Б. КАСѪРОВЪ въ София намиратъ се за продань и слѣдующитѣ негови издания:

1) **Стенографически протоколъ** за митингътъ въ София на 19 Мартъ 1884 г., по разискване въпросътъ за съединението на двѣтѣ раздѣлени Българии. (Стенографически бѣлѣжки.) Стр. 24. Цѣна 30 ст.

2) **Спомѣни отъ страшната пролѣть въ Ахѫ-Челеби** прѣзъ 1876 год. Стр. 160. Цѣна 1 л. 20 ст.

3) **Хилятогодишний Юбилей** на славянскитѣ просвѣтители Кирилла и Методия, отпразднуванъ въ София на 6, 7 и 8 Априлъ 1885 год. (Извлѣчение отъ стенографич. бѣлѣжки). Стр. 32. Цѣна 40 ст.

4) **Митингътъ въ София** на 6 Септемврий 1885 год. за разискване въпросътъ по провъзгласеното съединение на Ист. Румелия съ Княжеството. (Стенографически бѣлѣжки) Стр. 16. Цѣна 20 ст.

5) **Десетгодишний Юбилей** на Срѣдно-Горско-Родопското възстание въ 1876 год., отпразнуванъ въ Панагюрище на 20 Априлъ 1886 година. Стр. 16. Цѣна 20 ст.

6) **Непокорнитѣ села въ Родопскитѣ планини.** (Обективно разглеждване тоя въпросъ за времето отъ 1876 до 1886 год. Кн. I. 1876 -1879. Стр. 20. Цѣна 20 ст.

7) **Непокорнитѣ села въ Родопскитѣ планини.** Кн. II. 1879—1883 год. Стр. 48. Цѣна 60 ст.

8) **Рѫководство** за изучванье Българска Стенография, по системата на Фр. Кс. Габелзбергера. (Приложена на българский языкъ отъ професора А. Безеншека). Частъ I. Корреспонденчно скратено писмо; 30 стр. печатни и 18 стр. автографирани. Цѣна 1 л.

9) **Петко Войвода**, бранитель на родопскитѣ българе до 1879 год. Чърти отъ живота и подвигитѣ му. Цѣна 50 ст.